

2. Regionální rozdíly uvnitř kraje v administrativně-správním členění

2.1 Sídlní struktura

2.1.1 Současná sídelní struktura

Sídlní struktura obyvatelstva je ovlivněna historickým vývojem. Patří mezi ty, jejichž charakter je více než jiné odrazem skutečně dlouhodobého působení přírodních, ekonomických a společenských podmínek a v neposlední řadě i administrativního uspořádání.

Osídlování území současného Moravskoslezského kraje bylo prováděno převážně v raném středověku zakládáním měst na tradičních obchodně-dopravních trasách z jihu na sever Evropy a ve směru východ-západ. Mnoho obcí vzniklo promyšlenou zemědělskou kolonizací a v horských oblastech při nalezištích rudných ložisek a těžbě cenných kovů. Radikální vliv na rozvoj velikosti sídel měla průmyslová revoluce v 19. století spojená s rozvojem těžby černého uhlí, s budováním železnorudného hutnictví a výstavbou železniční sítě a elektráren. Zásobárnou pracovních sil bylo jednak místní obyvatelstvo, ale hlavně velký migrační pohyb nových pracovníků z jiných částí Rakouska-Uherska. Počet obyvatelstva vzrostl na přelomu 19. a 20. století zejména v novém přirozeném ekonomickém centru – v ostravské průmyslové aglomeraci.

Historicky druhá vlna velkého rozvoje sídel nastala po 2. světové válce, v padesátých a šedesátých letech 20. století. Rozšíření komplexů hutnictví železa a výstavba nových důlních celků na Karvinsku a Frýdecko-Místecku vyvolala silnou migraci z celého Československa. V souvislosti s tím zaznamenala bouřlivý růst obyvatelstva s výstavbou bytových domů a navazující infrastrukturou některá města, ve kterých vyrostly nové městské čtvrti (Ostrava, Frýdek-Místek, Karviná, Orlová) a na katastrech několika obcí vzniklo roku 1955 zcela nové město Havířov. Na velikost sídel mělo vliv jejich teritoriální umístění a historicky významné územně správní regiony.

Tab. 2.1.1.1 Sídlní struktura podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností k 31. 12. 2005

	Počet obcí		Počet částí obcí	Obyvatelstvo celkem	Podíl obyvatel žijících v (%)			Průměr na 1 obec			Počet obyvatel na 1 km ²
	celkem	z toho měst			sídle SO ORP	ostatních městech	ostatních obcích	rozloha (km ²)	obyvatelstvo	počet částí obce	
Moravskoslezský kraj	299	39	624	1 250 769	69,4	7,2	23,4	18,2	4 183	2,1	230,5
v tom správní obvody:											
Bílovec	12	2	22	25 778	29,1	39,8	31,1	13,5	2 148	1,8	158,8
Bohumín	2	2	8	29 819	77,2	22,8	-	24,0	14 910	4,0	620,4
Bruntál	31	3	56	39 049	45,0	21,5	33,5	20,3	1 260	1,8	62,0
Český Těšín	2	1	8	26 987	96,0	-	4,0	22,2	13 494	4,0	607,6
Frenštát pod Radhoštěm	6	1	6	18 793	59,6	-	40,4	16,4	3 132	1,0	190,5
Frýdek-Místek	37	2	52	108 767	54,9	3,4	41,7	13,0	2 940	1,4	226,5
Frýdlant nad Ostravicí	11	1	13	22 449	43,2	-	56,8	28,8	2 041	1,2	70,7
Havířov	5	1	15	98 732	85,5	-	14,5	17,6	19 746	3,0	1 119,4
Hlučín	15	2	18	39 608	35,9	10,6	53,5	11,0	2 641	1,2	239,6
Jablunkov	12	1	12	22 505	25,6	-	74,4	14,7	1 875	1,0	127,8
Karviná	4	1	16	74 193	85,4	-	14,6	26,4	18 548	4,0	702,7
Kopřivnice	10	3	16	41 535	56,1	29,2	14,6	12,1	4 154	1,6	342,5
Kravaře	9	1	14	21 069	32,4	-	67,6	11,2	2 341	1,6	209,5
Krnov	25	2	63	42 598	59,4	8,5	32,1	23,0	1 704	2,5	74,2
Nový Jičín	15	1	35	48 178	54,5	-	45,5	18,4	3 212	2,3	175,0
Odry	10	2	32	17 551	41,9	34,4	23,7	22,4	1 755	3,2	78,4
Opava	41	2	90	101 865	58,3	5,1	36,5	13,8	2 485	2,2	179,6
Orlová	4	2	8	46 929	71,8	14,8	13,4	17,5	11 732	2,0	670,8
Ostrava	13	4	55	337 752	91,8	4,7	3,5	25,5	25 981	4,2	1 018,8
Rýmařov	11	2	33	16 896	52,9	21,6	25,5	30,2	1 536	3,0	50,9
Třinec	12	1	24	55 605	68,1	-	31,9	19,6	4 634	2,0	236,9
Vítkov	12	2	28	14 111	43,9	22,3	33,8	23,3	1 176	2,3	50,4

Druhá polovina 20. století byla takto v celém státě ovlivněna ustavením nových okresů v roce 1960. Od roku 1961 se v kraji projevoval celkový úbytek obcí. Zejména mezi léty 1970 a 1980 se počet obcí snížil ze 472 v roce 1970 na 169 v roce 1980. Hlavní roli sehrálo slučování obcí ve větší administrativní celky,

a to zejména těch nejmenších do jednoho tisíce obyvatel. V dalším období let 1980 až 1991 se některé znovu osamostatnily a jejich počet se o 104 zvýšil na 273 obcí. V letech 1991 až 2001 tento trend ještě pokračoval a jejich počet opět stoupl, když v kraji vzniklo 32 nových obcí. Současně však dvě v okrese Opava zanikly sloučením s jinými obcemi a město Zlaté Hory přešlo v roce 1996 do nově vzniklého okresu Jeseník. Ke konci roku 2004 bylo v kraji 302 obcí. K 1. 1. 2005 došlo k přesunu tří obcí (Huzová, Norberčany a Moravský Beroun) z území Moravskoslezského kraje do území Olomouckého kraje. Změnou se rozloha Moravskoslezského kraje zmenšila o 108 km² a počet obyvatel o 4,4 tis. Počet obcí tak klesl na 299.

Na základě vyhlášky Ministerstva vnitra č.388/2002 Sb. bylo území Moravskoslezského kraje rozčleněno do dvaadvaceti administrativně-správních celků – správních obvodů obcí s rozšířenou působností (SO ORP). Nižší správní celky pak představuje 30 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem.

K 31. 12. 2005 bylo v Moravskoslezském kraji 299 obcí, z toho se statutem města 39. Obce jsou rozděleny do 624 částí. V obcích kraje žilo 1 250 769 obyvatel. Počet obcí v jednotlivých správních obvodech se liší vzhledem k rozdílné rozloze těchto obvodů. Největší počet obcí mají obvody Opava (41), Frýdek-Místek (37) a Bruntál (31). Dva správní obvody měly pouze po dvou obcích a to Bohumín a Český Těšín. Dále pak Karviná a Orlová mají shodně čtyři obce.

Měst je nejvíce ve správním obvodu Ostrava (4) a dále pak v Bruntále (3) a Kopřivnici (3). Ve správních obvodech Český Těšín, Frenštát pod Radhoštěm, Frýdlant nad Ostravicí, Havířov, Karviná, Nový Jičín a Třinec se vedle sídla správního obvodu ORP již žádné jiné město nevyskytuje. Počet a velikost měst se potom odráží v podílu městského obyvatelstva. Nejvyšší podíl městského obyvatelstva byl v SO ORP Český Těšín (96,0 %) a Ostrava (91,8 %). Dalšími nejvyššími podíly městského obyvatelstva skoro shodnými v SO ORP byly v Havířově (85,5 %) a Karviná (85,4 %). Nejnižší zastoupení obyvatel bydlících v sídle správního obvodu pak nacházíme v Bílovci (29,1 %).

Nestejná rozloha a rozdílný počet obcí jednotlivých správních obvodů se odráží v průměrných hodnotách připadajících na 1 obec. Rozloha připadající v průměru na 1 obec je nejvyšší v Rýmařově (30,2 km²) a Frýdlant nad Ostravicí (28,8 km²). Nejnižší rozloha na 1 obec připadá v SO ORP Hlučín (11,0 km²). Nejvyšší počet obyvatel na jednu obec je v Ostravě (25 981 obyvatel) a pak Havířov (19 746 obyvatel). Je to zapříčiněno počtem obyvatel v samotném krajském městě a i městě Havířově.

Hustota osídlení je nejvyšší ve správním obvodu Havířov, kde na 1 km² připadá téměř 1 120 obyvatel a dále pak v Ostravě skoro 1 019 obyvatel. Nejmenší hustota je potom ve správních obvodech Vítkov (50 obyvatel) a Rýmařov (téměř 51 obyvatel).

2.1.2 Velikostní skupiny obcí

Obce do 1 999 obyvatel představují přes 75 procent celkového počtu obcí. Početně nejsilnější je přitom skupina obcí do 999 obyvatel (26,1 % všech obcí). Nejvíce jsou tyto obce zastoupeny ve správních obvodech Opava a Frýdek-Místek. Naopak ve správních obvodech Bohumín, Český Těšín, Havířov, Karviná a Orlová se nevyskytuje žádná obec do 999 obyvatel a ve Frenštátě pod Radhoštěm to je jen jedna.

S počtem obyvatel mezi 20 000 až 49 999 jsou města Bohumín, Český Těšín, Kopřivnice, Krnov, Nový Jičín, Orlová a Třinec. Do kategorie obcí nad 50 tisíc patří města Frýdek-Místek, Havířov, Karviná, Opava a krajské město Ostrava s více jak 310 tis. obyvateli.

Převážná část obyvatelstva kraje žije ve městech, a to více jak 76 % z celkového počtu obyvatel Moravskoslezského kraje. Obyvatelé krajského města Ostravy představují přes 24 % obyvatel celého kraje.

Nejvyšší podíly obyvatel v nejmenších obcích jsou ve správních obvodech Krnov a Opava, nejmenší pak ve správním obvodu Rýmařov. Je třeba konstatovat, že v této kategorii se vyskytuje pouze 6 správní obvodů. Ve velikostní skupině 200 – 499 obyvatel se tento podíl pohybuje od 0,1 % v obvodu Opava po 14,9 % v obvodu Bruntál. Ve správním obvodu Jablunkov žije 27,4 % obyvatel v obcích s počtem obyvatel mezi 1 000 – 1 999 obyvateli, zatímco v obvodu Ostrava to je pouze 1,3 %. Druhou nejpočetnější skupinu tvoří v kraji obyvatelé obcí ve velikostní skupině 20 000 až 49 999 obyvatel. Jejich podíl na celkovém počtu obyvatel správního obvodu je nejvyšší v Českém Těšíně. Přes 46 % obyvatel z celkového počtu obyvatel Moravskoslezského kraje žije v obcích s 50 000 obyvateli a více.

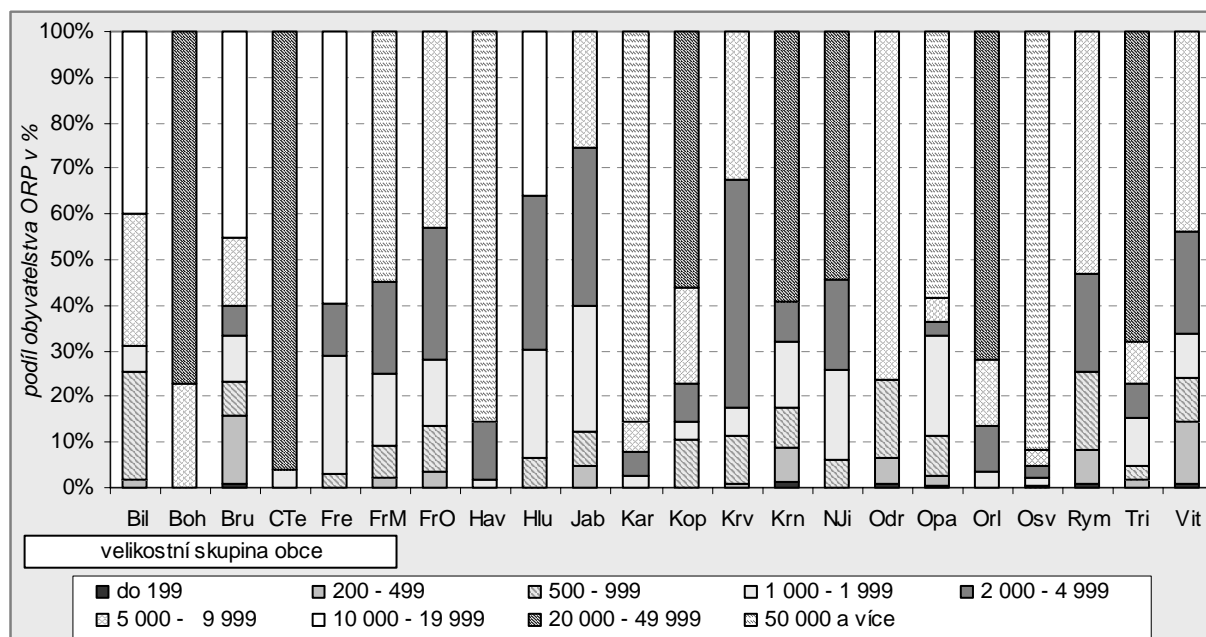
Tab. 2.1.2.1 Počet obcí podle velikostních skupin obcí a správních obvodů ORP k 31. 12. 2005

	Počet obcí	v tom obce s počtem obyvatel								
		do 199	200 – – 499	500 – – 999	1 000 – – 1 999	2 000 – – 4 999	5 000 – – 9 999	10 000 – – 19 999	20 000 – – 49 999	50 000 a více
Moravskoslezský kraj	299	13	63	78	73	39	17	4	7	5
v tom správní obvody:										
Bílovec	12	-	1	8	1	-	1	1	-	-
Bohumín	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Bruntál	31	3	17	5	3	1	1	1	-	-
Český Těšín	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Frenštát pod Radhoštěm	6	-	-	1	3	1	-	1	-	-
Frýdek-Místek	37	-	7	10	12	7	-	-	-	1
Frýdlant nad Ostravicí	11	-	2	3	2	3	1	-	-	-
Havířov	5	-	-	-	1	3	-	-	-	1
Hlučín	15	-	-	4	6	4	-	1	-	-
Jablunkov	12	-	3	2	4	2	1	-	-	-
Karviná	4	-	-	-	1	1	1	-	-	1
Kopřivnice	10	-	-	6	1	1	1	-	1	-
Kravaře	9	-	1	3	1	3	1	-	-	-
Krnov	25	4	9	5	5	1	-	-	1	-
Nový Jičín	15	-	-	4	6	4	-	-	1	-
Odry	10	1	3	4	-	-	2	-	-	-
Opava	41	3	6	12	17	1	1	-	-	1
Orlová	4	-	-	-	1	1	1	-	1	-
Ostrava	13	-	1	3	3	3	2	-	-	1
Rýmařov	11	1	4	4	-	1	1	-	-	-
Třinec	12	-	3	2	4	1	1	-	1	-
Vítkov	12	1	6	2	1	1	1	-	-	-

Tab. 2.1.2.2 Obyvatelstvo podle velikostních skupin obcí a správních obvodů ORP k 31. 12. 2005

	Obyva- telstvo celkem	v tom podíl obcí obvodu ORP (%) na počtu obyvatel kraje ve velikostní skupině								
		do 199	200 – – 499	500 – – 999	1 000 – – 1 999	2 000 – – 4 999	5 000 – – 9 999	10 000 – – 19 999	20 000 – – 49 999	50 000 a více
Moravskoslezský kraj	1 250 769	1 851	21 492	57 027	105 281	125 177	114 346	53 231	195 366	576 998
v tom správní obvody:										
Bílovec	2,1	-	1,9	10,7	1,4	-	6,6	19,3	-	-
Bohumín	2,4	-	-	-	-	-	5,9	-	11,8	-
Bruntál	3,1	15,3	27,1	5,1	3,8	2,0	5,2	33,0	-	-
Český Těšín	2,2	-	-	-	1,0	-	-	-	13,3	-
Frenštát pod Radhoštěm	1,5	-	-	1,0	4,6	1,7	-	21,0	-	-
Frýdek-Místek	8,7	-	10,4	13,6	16,5	17,3	-	-	-	10,3
Frýdlant nad Ostravicí	1,8	-	3,6	4,0	3,1	5,2	8,5	-	-	-
Havířov	7,9	-	-	-	1,6	10,1	-	-	-	14,6
Hlučín	3,2	-	-	4,6	8,8	10,8	-	26,7	-	-
Jablunkov	1,8	-	5,0	3,0	5,9	6,2	5,0	-	-	-
Karviná	5,9	-	-	-	1,8	3,1	4,5	-	-	11,0
Kopřivnice	3,3	-	-	7,6	1,7	2,7	7,7	-	11,9	-
Kravaře	1,7	-	1,0	3,8	1,2	8,4	6,0	-	-	-
Krnov	3,4	32,0	14,4	6,8	5,8	2,9	-	-	12,9	-
Nový Jičín	3,9	-	-	5,3	9,0	7,5	-	-	13,4	-
Odry	1,4	8,9	4,5	5,3	-	-	11,7	-	-	-
Opava	8,1	28,3	10,3	15,9	21,0	2,6	4,6	-	-	10,3
Orlová	3,8	-	-	-	1,5	3,8	6,1	-	17,3	-
Ostrava	27,0	-	2,1	3,0	4,3	7,1	10,6	-	-	53,7
Rýmařov	1,4	7,7	6,0	5,0	-	2,9	7,8	-	-	-
Třinec	4,4	-	5,1	2,8	5,6	3,2	4,5	-	19,4	-
Vítkov	1,1	7,9	8,8	2,4	1,3	2,5	5,4	-	-	-

Graf 2.1.2.1 Struktura obyvatelstva SO ORP podle velikostních skupin obcí k 31. 12. 2005

2.1.3 Klasifikace sídel

V kraji jednoznačně převažují obce s 500 až 2 000 obyvateli. Na celkovém počtu obcí kraje se obce s počtem obyvatel do 1 000 obyvatel podílejí 26,0 % a obce s velikostí mezi 1 000 až 1 999 obyvateli 24,4 %. Do velikostní skupiny s počtem obyvatel mezi 2 000 až 5 000 spadá 8 měst. Nejvíce měst (15) má počet obyvatel mezi 5 000 – 10 000 obyvateli. Všechny obce s počtem obyvatel větším než 10 000 obyvatel již mají statut města. Proto také v těchto velikostních skupinách obcí představuje městské obyvatelstvo 100 %.

Tab. 2.1.3.1 Základní charakteristika území podle velikostních skupin obcí k 31. 12. 2005

	Počet obcí		Počet částí obcí	Rozloha		Obyvatelstvo			Počet obyvatel na 1 km ²	
	celkem	z toho měst		celkem (km ²)	podíl na kraji (%)	celkem		podíl městského obyvatelstva (%)	celkem	zastavěné plochy
						počet	podíl na kraji (%)			
Moravskoslezský kraj	299	39	624	5 427	100,0	1 250 769	100,0	76,6	230,5	10 327,5
v tom obce s počtem obyvatel:										
do 199	13	-	18	92	1,7	1 851	0,1	-	20,1	2 291,6
200 – 499	63	-	87	841	15,5	21 492	1,7	-	25,6	3 350,9
500 – 999	78	-	111	1 081	19,9	57 027	4,6	-	52,8	4 854,7
1 000 – 1 999	73	-	116	1 160	21,4	105 281	8,4	-	90,8	5 790,4
2 000 – 4 999	39	8	85	842	15,5	125 177	10,0	22,4	148,7	7 203,0
5 000 – 9 999	17	15	75	581	10,7	114 346	9,1	91,1	196,9	8 365,9
10 000 – 19 999	4	4	10	93	1,7	53 231	4,3	100,0	573,5	12 809,1
20 000 – 49 999	7	7	45	291	5,4	195 366	15,6	100,0	670,5	13 251,0
50 000 a více	5	5	77	446	8,2	576 998	46,1	100,0	1 293,7	16 963,3

Z celkové rozlohy kraje největší část zaujímají obce s počtem obyvatel mezi 1 000 až 2 000 (přes 21,4 %). Druhý největší podíl připadá na obce s velikostí 500 až 1 000 obyvateli.

S rostoucí velikostí obce se zvyšuje hustota osídlení. V nejmenších obcích připadá na 1 km² 20 obyvatel, a v obcích s 50 000 obyvateli a více pak 1 293, je to 65krát víc.

Pokud bychom vztáhli hustotu osídlení pouze k zastavěné ploše, tyto velké rozdíly se stírají a v obcích s 50 000 a více obyvateli připadá na 1 km² pouze 8x více lidí než v nejmenších obcích. Rozdíly mezi velikostními skupinami obcí pramení především z charakteru zástavby, kterou v menších obcích představují téměř výlučně rodinné domy a s rostoucí velikostí přibývá podíl bytových domů. Rozdíly mezi hustotou osídlení na 1 km² zastavěné plochy větších měst jsou ovlivněny rozdílným podílem rodinných a bytových domů na celkovém počtu obydlených domů.